

Hälsning

FRÅN FÖRSAMLINGSFAKULTETEN

NR 3, 2019

**Nybörjarkurs
i hebreiska
med professor
Mats Eskhult**

Nya tider och nya visioner!

För utomstående personer kan Församlingsfakulteten förmodligen framstå som en ganska konservativ organisation. Visst stämmer detta på en del punkter – vi håller fast vid den klassiskt-lutherska synen på Bibel och bekännelse, vi bejakar inte ämbetsreformen från 1958, och så vidare. Vi har t.o.m. behållit namnet på den tidning som du just nu läser, *Hälsning från Församlingsfakulteten* – en tidning som började ges ut för exakt 80 år sedan, i mars 1939.

Men vid närmare eftertanke är vi nog inte fullt så konservativa som vissa tror – och det är ju ganska bibliskt om man tänker efter. De verkliga traditionalisterna på Jesu tid var sadducéerna och en del andra judiska grupper. Och hur konservativa var egentligen apostlarna? Blev de inte anklagade för att föra in religiösa nyheter?

När Jesus gjorde sitt första under i Markusevangeliet (1:27) reagerade omgivningen och fällde följande fråga: *Alla blev förskräckta och frågade varandra: "Vad är detta? En ny lära med sådan makt. Till och med de orena andarna befäller han, och de lyder honom."*

På motsvarande sätt reagerade atenarna över Paulus predikan (Apg 17:19): *[D]e tog honom med sig till Areopagen och sade: "Kan vi få veta vad det är för en ny lära du förkunnar? Det är underliga ting du låter oss höra. Nu vill vi veta vad det egentligen rör sig om."*

Och, vid närmare eftertanke: Ursprungligen hette vår tidning *Hälsning från Prästgymnasiet*, namnbytet skedde 1998, då Fakulteten tog över utgivningen från vår systerorganisation *L M Engströms gymnasium*, det tidigare prästgymnasiet.

Utmaningen för en institution som Församlingsfakulteten är alltså att förena *uthållighet* och *trohet* i relation till vårt teologiska arv med *relevans* och *aktualitet* gentemot det som rör sig i nutiden: Å ena sidan att vara en trogen förvaltare ("av en förvaltare krävs att han visar sig pålitlig", 1 Kor 4:2), å andra sidan att drivas av Kristi kärlek att nå ut med evangeliet ("Kristi kärlek driver oss, eftersom vi är övertygade om att en har dött i allas ställe och därför har alla dött", 2 Kor 5:14).

Detta dubbla perspektiv genomsyrar allt det vi håller på med på FFG – eller vi försöker i alla fall att det ska präglade vårt arbete. Låt oss ta några exempel från 2019:

- I januari gav vi ut en bok om reformationen i vår nya skriftserie, *Texter och studier*. Boken, *Den mångfacetterade reformationen*, är på 300 sidor och

ger ett antal perspektiv på både Martin Luther som person och reformationen i stort.

- Under vårterminen har kvällsbibelskolan, som samlas de flesta måndagar, lyft fram ett antal olika teman med samlingsrubriken *Vad är då en människa?*

- Några av dessa måndagskvällar har ägnats åt öppna föreläsningar som behandlat temat *Den kristne, staten och politiken*. I detta sammanhang har vi tagit upp frågor som "intolerant tolerans", kyrka-statfrågan i historisk belysning samt "religionsfrihet, islam och det offentliga rummet".

- I februari utexaminerades våra tre första studenter i vårt masterprogram, *Master of Sacred Theology*, en internationell utbildning som vi driver tillsammans med det teologiska seminariet i Ft. Wayne, *Concordia Theological Seminary*.

- I sommar fortsätter vår sommarbibelskola som vanligt, men i år kompletterad med en sommarbibelskola som riktar sig till gymnasieungdomar och unga vuxna.

- Och i höst börjar det vi så länge längtat efter – en officiellt ackrediterad kandidat-utbildning, *Bachelor i Teologi & Mission*, i FFG-miljö. Den ges av *Fjellhaug Internasjonale Høgskole*, men ett antal svenska studenter kommer att vistas i våra lokaler och få delar av undervisningen genom Fakultetens lärare.

- I höst kommer vi även att ånyo ge nybörjarundervisning i hebreiska, denna gång under ledning av Mats Eskhult, professor emeritus i semitiska språk vid Uppsala universitet. (För en intervju med honom, se s. 12.)

- Och som grädde på moset – FFG blir allt aktivare på nätet! Mer om detta på s. 4.

Är FFG en "konservativ" institution eller inte? Svaret ligger kanske i betraktarens öga, som man ofta uttrycker det numera.

Vår institution strävar efter att vara trogen mot Bibeln och den evangelisk-lutherska bekännelsen. För att kunna nå ut, behöver vi samtidigt pröva hur funktionell verksamheten är. I takt med att tiderna förändras får vi alltså ständigt och på nytt formulera nya mål och visioner för att kunna nå ut med den största av skatter, evangeliets hemlighet, till vår samtid – och framtid!

Fakultetens uppgift är ju att *förkunna om dina [Guds] gärningar för nya släkten, om din makt för alla som skall komma*. (Psalt 71:18)

Hälsning är utgiven av
Församlingsfakulteten
Ekmansgatan 3
411 32 Göteborg
Tel: 031-778 35 40
E-post: info@ffg.se
Hemsida: www.ffg.se
PlusGiro: 6 40 60-7
BankGiro: 622-5387

Ansvarig utgivare:
Torbjörn Johansson
Redaktion:
Rune Imberg (red.),
Marie Persson (red.sekr.)
Jakob Appell

Läst av den Heliga Skrift

Psaltaren kan ses som en sammanfattning av hela Bibelns budskap och har därför kallats ”en liten Bibel”. Den bibliska historien, från skapelse till fulländning, möter här i börens form. I Psaltaren talas det *till* Gud, inte bara *om* Gud. Ett annat karakteristiskt drag för Psaltaren är att den ger uttryck för alla mänskliga känslor, från djupaste nöd till högsta glädje. Människan får ord som passar oavsett vilken sinnesstämning hon är i. Hon kan använda dessa ord, och när det görs i tro så händer samtidigt något annat. Det är inte bara människan som är verksam när hon läser. Orden från Psaltaren förändrar henne. Orden är verksamma. Människan ser saker på ett nytt sätt. Den process som en människa genomgår vid läsningen kan delvis förklaras utifrån likheten med hur andra litterära texter fungerar. De kan få oss att se världen och oss själva på ett nytt sätt. Men när det gäller läsning av den Heliga Skrift blir detta bara en delförklaring eller sekundärförklaring, och vi ska se varför.

Paulus kan ibland använda ”Skriften” där vi hade förväntat oss att han skulle säga ”Gud”. Exempel på detta finner vi i Galaterbrevet 3:8: ”Och då Skriften förutsåg...”, och i Gal 3:22: ”Men nu har Skriften inneslutit allt under synd...” Skriften framställs här som ett subjekt, alltså som något som handlar och agerar. Ställen som dessa påminner oss om att den Heliga Skrift är något annat än andra skrifter. Den är Guds ord. I och genom Skriftens ord är Guds Helige Ande verksam.

Guds ords kraft visar sig i skapelsen, som en gång talades fram genom Guds ord och som ännu bärs av hans ord i vart ögonblick. Guds ord är levande och verksamt. Genom det talar Gud fram en ny skapelse, när hans ord förkunnas till omvändelse och tro. ”Guds ord säger vad det gör, och gör vad det säger.” Guds lag – allt som Gud kräver – är inte bara en information utan den utför samtidigt en anklagande och dömande gärning. Guds evangelium – allt som Gud skänker – är inte heller endast information utan en livgivande och upprättande gärning. Så *handlar* Gud med en människa *genom Skriften*. Den är ett instrument och verktyg för den Helige Ande.

Det betyder att när människan läser Skriften, så ”läser” Skriften samtidigt henne. Den avslöjar och anklagar henne som syndare, samtidigt som den

bekräftar och förmedlar allt som den troende äger i Kristus. Den som inte har någon tro på Kristus blir också ”avläst”, vilket innebär att hon blir avslöjad och ställd som skyldig. Gud vill med sitt ord också tända tron i hjärtat om inte människan gör sig hård och avvisar Guds gärning.

Om Psaltaren är en sammanfattning av den Heliga Skrift så finns det *verser* som i sin tur sammanfattar Psaltaren. Vi ska se på en sådan i Psalm 118, en psalm som folket hälsade Jesus med när han red in i Jerusalem (”Välsignad är han som kommer i Herrens namn”, v. 26). I denna centrala psalm möter vi orden: ”Herren är min starkhet och min lovsång, han blev min frälsning” (Ps 118:14). Vad händer om denna vers får ”läsa mig”? Då inser jag för det första att det inte är jag själv som är stark. Det är inte mitt eget som är starkt, utan någon *utanför* mig själv. Det är inte främmande gudar, världsliga eller religiösa makter, andra människor. Det är Herren. ”Herren är min starkhet.” Med dessa ord pekar psalmisten bort från sig själv.

Denne Herre är vidare ”min *lovsång*”. I den korta versen anges orsaken till att människan kan och får instämma i lovsången: att Gud är en Gud som frälsar. Guds starkhet och frälsning hör samman med lovsång. Gud vill ge människan glädje. Glädjen tar sig uttryck i tack och lov. Det är en glädje över att Gud är Gud och i synnerhet över att han är en Frälsare.

När det i psalmen sägs ”han blev min frälsning”, så betyder det att människan framställs såsom saknande något. Hon är i sig själv förlorad, i nöd, i behov av frälsning. Den frälsning hon får erfara när hon kommer till tro på Kristus, är inte bara en gåva som räcks över till henne, utan *Herren själv* är hennes frälsning. ”*Han* blev min frälsning.”

Att människan ”blir läst” av denna bibelvers innebär att hon läser Skriften och samtidigt låter Skriften läsa henne, så att hon ser sig själv i Skriftens ljus och därmed ser sig själv i Guds dom och frälsning. Då blir ordet i Skriften hennes eget ord så att hon av hjärtat kan be med orden som Gud har gett henne: ”Herren är *min* starkhet och *min* lovsång, han blev *min* frälsning.”

Skriften avslöjar och anklagar människan som syndare, samtidigt som den bekräftar och förmedlar allt som den troende äger i Kristus.

Torbjörn Johansson
rektor

Församlingsfakulteten – allt mer på nätet!

Som väl de flesta av *Hälsnings* läsare noterat, pågår det en rad radikala förändringar i den mediala världen.

Ända sedan Fakultetens tillkomst 1993 har vi lyft fram det *talade ordet* i olika former – våra lärare har gett undervisning, hållit föreläsningar, lett andakter och gudstjänster som präglats av tal och sång. Vid det här laget handlar det om många, många hundra personer och indirekt, via externa arrangemang där FFG-lärare medverkat, om tusentals personer som nåtts på detta sätt via det talade mediet.

På motsvarande sätt har tusentals människor mött Församlingsfakulteten i *skrivnen form* – till att börja med via vår tidning *Hälsning* (sedan starten, 1993), via våra skriftserier (sedan 1997 resp. 2017), via våra småskrifter (sedan 2014) och därutöver i en rad andra former: böcker, tidningar, tidskrifter.

Men nu – nu börjar Församlingsfakulteten i stor skala satsa på att nå ut via internet, och detta sker på flera olika sätt.

Hälsning från Församlingsfakulteten

Sedan länge ligger gamla nummer av vår tidning *Hälsning* utlagda på internet. Alla nummer av tidningen sedan 2007 är utlagda under fliken ”resurser”

- www.ffg.se/resurser/halsning

Föreläsningar och föredrag

Under lång tid har olika typer av föreläsningar och föredrag som hållits på

FFG spelats in. Det brukar framför allt handla om våra bibeldagar, temadagar samt Fakultetens dag. Hittills har ett 70-tal föreläsningar lagts ut på nätet, och många till är på gång. Flaskhalsen är bl.a. avsaknad av resurser – det tar tid att lyssna igenom dem och förbereda dem för ”publicering”. De som hittills lagts ut kommer från arrangemang från 2011 och framåt och behandlar en rad olika ämnen. De flesta bidragen är på svenska; åtskilliga av de engelska bidragen kommer från personer som tillhör de ledande forskarna i världen inom sina specialområden

- www.ffg.se/resurser/inspelningar

Predikoverkstan

Vår nyaste resurs startade för ett halvår sedan och kallas för Predikoverkstan. Den resursen innehåller i nuläget 32 inspelningar. Där återfinns dels Daniel Johanssons mycket intressanta textutläggningar över kyrkoårets evangelietexter (fr.o.m. Första söndagen i advent), med tillhörande textkommentarer på pdf-filer, dels de passionspredikningar som hållits i Fakultetens kapell och som sedan radierats ut via olika närradiostationer.

- www.ffg.se/resurser/predikoverkstan

Som ni alla förstår, är detta arbete inte gratis. Om ni läsare vill ge gåvor som är riktade till vårt internetarbete, kan det förhoppningsvis innebära att vi kan lägga in en ännu högre växel i detta ar-

bete. Bland annat skulle vi behöva skaffa en bättre server-kapacitet för att kunna börja lägga ut de tusentals inspelningar via gamla rullband och kassettband som ligger i våra gömmor. Hittills har vi digitaliserat ett par hundra sådana inspelningar, många med unik karaktär, men här känns det som att vi bara har börjat att skrapa på ytan. Det mesta återstår att göra!

Rune Imberg

Tidningsartiklar i allmänhet – närbesläktade resurser

Flera av medarbetarna på Församlingsfakulteten har publicerat artiklar och debattinlägg i andra sammanhang. Via dessa tidningar går det ofta att hitta artiklar, om man söker på författarnamn eller artikelns titel. Inte minst gäller det ELM-BV:s tidningar *Till Liv* resp. *Begrunda* – där återfinns ända sedan 1997 en rad artiklar med koppling till Församlingsfakulteten. En rad artiklar och inlägg återfinns också via tidningarna *Dagen* resp. *Världen idag*, men där kan man ibland hindras av betalväggar.

- www.tillliv.se
- www.dagen.se
- www.varldenidag.se

Är Gamla testamentet kristet?

Säg mig, vem talar profeten om här? Om sig själv eller om någon annan? (Apg 8:34)

Att se Kristus i Skrifterna var för apostlarna och den tidiga kyrkan själva nyckeln till Gamla testamentet. Kyrkofadern Augustinus säger: *Nya testamentet är dolt i det Gamla, det Gamla är uppenbart i det Nya.*

Jesu undervisning

En allmän tanke i vår tid är att Gamla testamentet bara kan förstås utifrån sin främre-orientaliska bakgrund och den judiska tankevärlden. Kristendomen anses på så sätt visserligen ha sina rötter i Gamla testamentet, men den kristna tron svarar inte alls mot det ursprungliga syftet med denna skriftsamling. De predikningar av apostlarna som finns i Apostlagärningarna utesluter en sådan tanke! Enligt Nya testamentet är Jesu hela verk nedlagt i Gamla testamentet. Jesus visade sina lärjungar till de gammaltestamentliga löftena om den messianska tiden och det Nya förbundet. Han säger: ”Ni forskar i skrifterna därför att ni tror att de kan ge er evigt liv. Just dessa vittnar om mig” (Joh 5:39). Jesus präntade under flera år in i sina apostlar budskapet att Skrifterna handlar om honom och får sin uppfyllelse i honom. I Nasarets synagoga i Luk 4:21 säger Jesus: ”Idag har detta Skriftens ord gått i full-

bordan inför era öron.” Han förklarar med detta att det messianska jubelåret nu var inne och att Skrifterna gått i uppfyllelse med honom.

En rätt tro och livsinriktning

Nya testamentet ställer inte fram trons folk i det Gamla testamentet som om de levde i en tid före Kristus. Nej, trons folk står där *tillsammans* med Kristus! Kristus finns bland sitt folk redan före sin födelse i världen. När de troende i Israel litade på Guds nåd och lydde de befallningar som han givit, då vittnade de om trons väg, den väg som alla kristna skall löpa med blicken stadigt fäst vid Jesus:

I tro vägrade Mose som vuxen att bära titel ”son till faraos dotter”. Han ville hellre fara illa tillsammans med Guds folk än ha en kortvarig glädje av synden. Han räknade Kristi smälek som större rikedom än Egyptens skatter, ty han hade blicken riktad mot den lön som väntade. (Hebr 11:23–26).

Stefanus pekar i sitt tal inför Stora Rådet på vad som hände medan Mose tog emot Guds ord på Sinai – jo, folket vände Gud ryggen och tog sig för att dyrka en guldkalv. Detta var, säger han, i själva verket bara början på en ständig missaktning av undervisningen från Gud. Avfallet i det gamla Israel var stort. Folket vandrade

i ett ”oomskuret sinnelag”. Där fanns sedes- och rättslöshet, där fanns ren avgudadyrkan.

Tyvärr förstod inte de som fanns i rådssalen att det är Gud som verkar allt gott i människan. Hon kan inte på egen hand få ett rätt förhållande till Gud. I sig själv har ju människan sedan syndafallet *bara* en ond böjelse, och inte också en god (1 Mos 8:21). Hon måste ta emot Jesus, Guds lidande tjänare, som sin frälsare.

Kristus i Gamla testamentet

Än mer, Jesaja förkunnar befrielse från *synden* för alla folk genom Herrens tjänare, Messias: ”Det är för lite för dig, då du är min tjänare, att endast upprätta Jakobs stammar och föra tillbaka de bevarade av Israel. Jag skall sätta dig till ett ljus för hednafolken, och du skall bli min frälsning till jordens ända” (Jes 49:6). Men detta kan inte ske utan att tjänaren lider. Han säger själv: ”Jag höll fram min rygg åt dem som slog mig, och mina kinder åt dem som ryckte mig i skägget. Jag dolde inte mitt ansikte för hån och spott” (Jes 50:6). Tjänarens lidande målas för våra ögon:

Det var vår sjukdom han bar, och våra plågor dem bar han, men vi, vi höll honom för att vara drabbad, slagen av Gud och pinad. Han var genomborrad för vårt av-

falls skull, han var slagen för våra synders skull. Straffet för vår frid låg på honom, och genom hans sår är det botat för oss. Vi gick alla vilse som får. Var och en gick sin egen väg. Men Gud lät allas vår synd drabba honom” (Jes 53:4–6).

Omedelbart efter skildringen av tjänarens död ser profeten frukterna av detta soningsoffer och utropar:

Jubla, du ofruktsamma, du som aldrig fått barn, brist ut i jubel, du som aldrig haft födslovärkar, tyfler är den ensammas barn än den gifta kvinnans (Jes 54:1).

Det verkar som om Paulus när han skriver Galaterbrevet har just denna del av Jesajas bok i tankarna. Paulus ser förlossningen i Kristus som en fullbordan av befrielsen ur Babel, vilken i sin tur är ett slags upprepning av förlossningen ur Egypten. Paulus inte bara tillämpar orden ”jubla, du ofruktsamma” på alla barn av Sara. Nej, han ser försoningen i Kristus Jesus, förkunnelsen av evangelium, befrielsen från slaveriet under synden och i dess ställe jublande sonskap – allt detta ser han som förutsagt av

Jesaja i orden om den lidande tjänaren, hans soningsoffer, predikan om detta offer och släktet av troende som tar emot budskapet med jublande glädje.

Evangelium i Gamla testamentet

En del människor tänker att ordet ”bokstaven dödar men Anden gör levande” (2 Kor 3:6) syftar på förhållandet mellan Gamla och Nya testamentet. Men Luther påpekar att det handlar om lagen i motsats till evangeliet. Lagen dödar, evangelium ger liv. Det är en missuppfattning, säger han, att sätta likhetstecken mellan lagen och Gamla testamentet och mellan evangelium och Nya testamentet.

Luther ville i sitt studium av Gamla testamentet ge rättvisa åt den bokstavliga och naturliga innebörden. Den verkliga historien får inte skjutas i bakgrunden eller bli oväsentlig. Tidigare i kyrkan menade man gärna att den egentliga innebörden av ett bibelställe inte ligger i själva ordalydelsen utan tänktes peka hän mot en andlig verklighet.

Ledande judiska utläggare på Luthers tid lade även de stor vikt vid den historiska innebörden. En med förnuftsargu-

ment underbyggd grundregel sade dem att ingen skriftvers får tillåtas förlora sin ursprungliga innebörd. Detta låter i och för sig sunt och förnuftigt. Men frågan inställer sig: Kan ett bibelord överhuvud peka utöver sig självt fram emot Kristus och Nya testamentets tid? Om man inte tror detta, då handlar Gamla testamentet ytterst sett egentligen *inte* om Jesus Kristus. Men att läsa Skrifterna som om de bara handlade om ett semitiskt folk i det forntida Främre Orienten, det vore ju att missa det av Anden givna syftet.

Luther var övertygad om att Skriftens ord pekar bortom sin egen tid och att Kristus själv talar i Gamla testamentet. När Luther där såg Kristus så var det inte en *andlig* tolkning av något som egentligen handlar om något annat. Luther tänkte, att eftersom Gud uppenbarar sig för människorna genom Jesus Kristus, så är det ytterst sett Han som talar och handlar i hela Skriften. Han är Skriftens stjärna och kärna.

Att inte vilja se Kristus i Gamla testamentet

På Luthers tid tog många bibelvetare del i kampen mot påvedömet, men de

läste fördenskull inte Gamla testamentet på Luthers sätt. Kristna uttolkare var överlag beroende av judiska lärde. Det rike som i Daniel 7:14 överlämnas åt Människosonen – för att ta ett exempel – kunde för judiska uttolkare omöjligt syfta på kyrkans tid. Den kristna kyrkan var ju för dem bara en fortsättning på Roms välde, därtill var den hårt ansatt av Islam, och alls inget världsvälde! Inte heller stämde enligt dem profetian i Psaltaren in på Jesus:

Må han härska från hav till hav, från floden till världens ände. Må hans motståndare böja sig för honom, hans fiender kräla i stofet. Kungar från Tarsbush och fjärran kuster kommer med gåvor, kungar från Saba och Seba bär fram sin tribut. Honom måste alla kungar hylla, alla folk tjäna honom (Ps 72:8–11).

Jesus av Nasaret var ju ingen världshärs-kare! Att han skulle härska från hav till hav, från floden Eufrat till jordens ändar – det kunde de rakt inte se – och inte heller att jordens alla styresmän skulle falla ner inför Honom! När kristna utläggare faller till föga för detta sätt att tänka, ser inte heller dessa Kristi kyrka och Nådens rike i bibeltexterna.

Luther avvisar en judisk tolkning av Gamla testamentet av teologiska skäl. För honom är det Kristus som talar i Bibelns båda delar. De fromma i gammaltestamentlig tid hade, menade han, en föregripande tro på Kristus, ty Kristus själv och kyrkans tid är nedlagd i texterna. Apostlarna predikade ju att allt om Jesus från Nasaret var förutsagt i Skrifterna. Jesus intygar också själv att dessa handlar om honom: ”Ni forskar i skrifterna, därför att ni menar er i dem ha evigt liv – och det är de som vittnar om mig” (Joh 5:39).

Namnet över alla namn

Hugo Odeberg har i skriften *Kristus i Gamla Testamentet* i eftersinnande ordalag gett uttryck för vad det innebär att Herren Gud gett Kristus ”det namn som är över alla namn” (Fil 2:9). Namnet över alla namn – Kristi namn – talar i hela Skriften:

Tränger man så med denna insikt in i Gamla Testamentet, avslöjas den gudomliga röst, som här talar sedan tillvarons begynnelse, ifrån Skriftens början. Nu uppfattar man, att det var genom Kristi ord, som himlarna och jorden i begynnelsen skapades. Det var Hans röst och Hans löften, som de fallna urmänniskorna fick höra. Det var han som gav anvisningar åt den rättfärdige Lot, obegripliga löften åt Abraham, orubbliga befallningar åt Moses och Aron. Det var Han som varnade och förmanade under ökenvandringen. Hans ord ledde folkets ledare. Hans kallelse gick ut till folkets befriare. Hans myndiga ord ljöd, då konungen talade i Herrens Namn. Hans väckande, varnande, omvändande och nyskapande ord gick ut till folket genom profeternas förkunnelse i Herrens Namn. Och Herrens ord i psalmernas bok och de övriga skrifterna är Herrens Kristi ord.

Det är lätt att tänka att om man tar bort Gamla testamentet från Nya testamentet, så har man fortfarande Nya testamentet kvar – men enligt evangelisterna och apostlarna har man *ingenting* kvar.

Bibelns båda delar utgör alltså en odelbar enhet. Odeberg påpekar även att det är lätt att tänka att om man tar bort Gamla testamentet från Nya testamentet, så har man fortfarande Nya testamentet kvar – men enligt evangelisterna och apostlarna har man *ingenting* kvar.

Löftet till Abraham

Trons fader Abraham fick löftet att han skulle bli till ett stort och segerrikt folk: ”Jag skall välsigna dig och göra din ätt talrik som stjärnorna på himlen och som sanden på havets strand, och ditt släkte skall inta sina fienders portar” (1 Mos 22:17). Det var det löftet som Sakarias hade i tanke när han nämner Guds egen ed i orden: ”den ed han svor vår fader Ab-

raham, att rycka oss ur våra fienders hand och låta oss tjäna honom utan fruktan” (Luk 1:73f). Men Guds ed och löfte till Abraham gäller inte bara honom. Arvingar till löftet är alla som delar hans tro: ”Det var inte genom lagen som Abraham eller hans avkomlingar fick löftet att ärva världen, utan genom den rättfärdighet som kommer av tro” (Rom 4:13).

Vilka är då Abraham och hans barn – dessa mot vilka Gud har tänkt på att visa barmhärtighet? Jesus säger: ”Om ni förblir i mitt ord är ni verkligen mina lärjungar. Ni skall förstå sanningen, och sanningen skall göra er fria.” Men han får av ledande judar till svar: ”Vi härstammar från Abraham och har aldrig varit slavar under någon. Vad menar du med att vi skall bli fria?” Jesus svarar: ”Är ni Abrahams barn borde ni göra Abrahams gärningar” (Joh 8:32f., 39). – Sanningen var att dessa ledares tankar och gärningar stred mot Abrahams tro. De var helt enkelt inte hans barn, inte i andligt avseende. Men vilka är i så fall Abrahams barn? Paulus svar är kort: ”De som håller sig till tron är Abrahams barn” (Gal 3:7).

Det är alltså Abrahams tro som gäller. Det är den som räknas som rättfärdighet (1 Mos 15:6, Rom 4:4). De som i gamla förbundet avföll från Abrahams tro och föraktade Guds löften var inte Abrahams barn och hade ingen del i rättfärdigheten från Gud, yttre härstamning hjälpte inte. Den som i nya förbundet avfaller från Abrahams tro och föraktar Guds löften är inte heller hans barn och har ingen del i rättfärdigheten från Gud, yttre kyrkotillhörighet hjälper inte. Men löftet till Abraham står kvar. I hans släkte – i löfteslinjen – inlemmas folk i alla länder oavsett yttre härstamning i tron på Jesus som är Guds Messias.

Att ta vara på Herrens undervisning

I synagogan i Tessonika bevisade Paulus med hjälp av Skrifterna att Messias måste lida och uppstå från de döda. Hans slutkläm var: ”Och Messias – det är just denne Jesus som jag förkunnar för er” (Apg 17:3). Några kom till tro, men andra hetsade upp folket och sta-

"Hur oför-
ständig är ni
inte och trög-
hjärtade till att

tro allt det som profeterna
har talat! Måste inte
Messias lida detta och så
gå in i sin härlighet? Sedan
började han gå igenom
Moses och alla profeterna
och uttydde för dem vad
som i alla Skrifterna var
sagt om honom."

dens styresmän, så att Paulus och Silas snabbt måste ge sig av till Berea. Om judarna där heter det: "De tog emot Ordet mycket välvilligt och forskade dagligen i skrifterna för att se om allt detta stämde" (Apg 17:11).

I Berea insåg man – för att tala med Luther – att Skrifterna visserligen innehåller lagar som bara gällde judarna, men där finns också löftena om den kommande Messias, löftena att Davids fallna hydda ska upprättas och våra synder kastas i havets djup. Sinnelaget hos dessa bibelläsare i Berea bör också vara vår ledstjärna när vi läser vår Bibel, nämligen att studera och rannsaka Gamla testamentet för att där se och möta Kristus.

Lärjungarna på väg till Emmaus i Lukas kapitel 24 visar att de inte hade förstått något av det som skett med Jesus från Nasaret. Han var ju en så mäktig profet i ord och gärning, och de hade ju hoppats att han var den som skulle förlossa och befria Israel. Det märklige av allt var att några kvinnor ut deras krets hade varit vid graven men inte funnit kroppen, de hade istället mötts av änglar som sade att han levde.

Jesus som själv hade slagit följe med dem säger då:

Hur oförständiga är ni inte och tröghjärtade till att tro allt det som profeterna har talat! Måste inte Messias lida detta och så

gå in i sin härlighet? Sedan började han gå igenom Moses och alla profeterna och uttydde för dem vad som i alla Skrifterna var sagt om honom.

Är Gamla testamentet kristet? Den frågan besvaras bäst av dessa lärjungar. När de väl kände igen Jesus, och han plötsligt försvann ur deras åsyn, sade de till varandra: "Var inte våra hjärtan brinnande i oss, när han talade med oss på vägen och öppnade Skrifterna för oss!"

Mats Eskhult,
prof. emeritus i semitiska språk,
Uppsala universitet

ANNONS

... för att fler skall få ta emot biblisk förkunnelse och undervisning. (Rom 1:16)
Plusgiro: 495 73 12 – 4

ISRAEL OCH EVANGELIUM OM JESUS

När Jesus från Nasaret en gång trädde fram i Galileen och predikade så förstod alla att han var jude och att han kallade judar till att följa honom. Hur kom det sig att icke-judar som kallade sig kristna (efter Kristus) relativt kort tid efter Kristi himmelfärd agerade för ett avståndstagande gentemot all judisk identitet? Varför vill människor som själva tror på en judisk Messias (ja, Jesus var jude) inte prioritera att vittna om honom för hans eget judiska folk? Hur argumenterar en jude som själv har kommit till tro på Jesus för att flera icke-judiska kristna ska bidra till att nå fler i det judiska folket med budskapet om Jesus Messias? Är det en problematisk ståndpunkt att värna Israelmision? Vad menar Paulus när han skriver att evangelium är en Guds kraft till frälsning för var och en som tror, juden först (Rom 1:16)? Har evangelium slutat gälla för dem det först och främst var avsett för? För vem är evangelium egentligen avsett? Välkommen till en spännande konferens på Församlingsfakulteten lördagen den 14 september, i samarrangemang med Källan och Israelmisionen!

Program

- 9:30 Fika finns serverat
- 10:00 Inledning
- 10:15 *Var kom hatet ifrån?* Några exempel från anti-judaistisk och ersättningsteologisk kyrklig historia. Rolf Gunnar Heitmann
- 11:15 *Att tro på Jesus för sin egen del, och ändå inte vittna om honom för hans eget folk.* En analys av nutida kyrkliga dokument i Sverige (Guds vägar) och i Tyskland (Judenchristen – jüdische Christen – »messianische Juden«). Rolf Gunnar Heitmann
- 12:15 Lunch på egen hand
- 14:00 *Varför är det viktigt för (hedna-)kristna att vittna om Jesus för det judiska folket?* Avi Snyder (på engelska med tolkning till svenska)
- 15:30 *Några tips: Hur kan en (hedna-)kristen dela evangelium med det judiska folket?* Avi Snyder (på engelska med tolkning till svenska)
- 16:15–16:30 Avslutning

ROLF GUNNAR HEITMANN kommer från Norge och är generalsekreterare i Källans norska systerorganisation, Den norske israelmision. Hans många kontakter och kunskaper från åtskilliga tjänsteresor till Östeuropa och Israel är gedigna.

AVI SNYDER växte upp i ett konservativt judiskt hem i New York och kom till tro på Jesus 1977. Sedan 1978 har han tjänstgjort i organisationen Jews for Jesus. Han bor i Budapest och leder Jews for Jesus arbete i Europa och det tidigare Sovjetunionen. 2017 gav han ut boken *Jews Don't Need Jesus & Other Misconceptions*. Den som har hört Avi berätta om sitt liv och sin tro glömmer inte så lätt.

Ingen anmälan, ingen avgift, alla välkomna! Kollekt tas upp till arrangörerna under dagen.

FYRKLÖVERN I REPRIS – PÅ ÖRTAGÅRDEN

Under kommande terminsår erbjuds på nytt de uppskattade föreläsningarna om vad det betyder att älska Gud av 1) hjärtat, 2) själen, 3) förståndet och 4) kraften. Fyra söndagskvällar kl 17.00 på Örtagården i Lane-Ryr med början hösten 2019. För mer information, se Örtagårdens hemsida: www.ortagarden.se

8 september	Hjärtat	Jakob Appell
6 oktober	Förståndet	Torbjörn Johansson
Våren 2020	Själen	Daniel Johansson
Våren 2020	Kraften	Fredrik Brosché

BIBELHEBREISKA

Välkommen till en kurs i bibelhebreiska där du får lära dig att läsa enklare text på grundspråket. Studier i hebreiska öppnar dörren för den gammaltestamentliga världen på ett särskilt sätt och ger förståelse för översättningsproblematiken.

Kursperiod: Tis 3 sep–Tor 16 jan (tis 13–16; tor 9–12)

Lärare: Mats Eskhult

Kurskod: EG 12

Anmälan till expeditionen senast 22 augusti: info@ffg.se, 031-778 3540

TILL DIG SOM FÖLJER FÖRSAMLINGSFAKULTETEN

FFG drivs av en fristående utbildningsstiftelse utan statlig finansiering. Tidningen *Hälsning*, allt material på hemsidan, inspelningar och en rad publikationer och arrangemang är gratis att ta del av. FFG har inga vinstdrivande syften utan söker enbart att bevara, förvalta och förmedla ett teologiskt arv som kännetecknat Svenska kyrkan i århundraden – genom forskning, utbildning, publikationer och annat som bidrar till teologisk förkovran i allmänhet och reformatorisk kristendomsförståelse i synnerhet – till gagn för hela Kristi kyrka i vårt land.

Arbete finansieras genom donationer från läsare, lyssnare, deltagare, tittare, och vänner.

Du bidrar genom gåvor till bankgiro: 622-5387 eller Swish: 123 100 84 57 (Ange "FFG gåva" i meddelandet).

Vill du stödja FFG löpande, lägg upp en stående överföring till SEB 5760-1004554, Swedbank 8105-9, 983435155-4 eller Nordea 30161713327.

Tack på förhand!

Gå den bibelskola

SOMMARBIBELSKOLA 1-3 AUGUSTI 2019

Tema: En god förvaltare i en ond tid

Återigen erbjuds under tre intensiva dagar i augusti en sommarbibelskola på FFG, med tema *Förvaltare*. Hur är det möjligt att vara en förvaltare av Guds gåvor – hälsa, krafter, tid, pengar, medmänniskor, stad, land, miljö, osv – med uthållighet när uppgivenheten tilltar? I trohet när otack är världens lön? Och hur ska man se på förvaltandet av skapelsen när "jorden ska nötas ut som en klädnad" (Jes 51:6)? Dessa och liknande frågor tas upp på årets sommarbibelskola, där Jan-Erik Appell åter är kaplan och leder bibelstudier, och där fakultetens lärare undervisar. Varmt välkommen!

Lunch på egen hand, med möjlighet att använda fakultetens caféutrymme. Begränsat antal platser. I kursavgiften 200 kr ingår fika. Anmälan senast 20 juni till expeditionen, tfn: 031-778 35 40, mail: info@ffg.se

PROGAM	1 augusti	2 augusti	3 augusti
9.00–10.00	<i>Goda förvaltare i de sista tiderna</i> (1 Petr 4:7–11) Jan-Erik Appell	<i>En kristens vardagsgudstjänst</i> (Rom 12:1–5) Jan-Erik Appell	<i>"Vi har bara gjort vår plikt"</i> (Luk 17:7–10) Jan-Erik Appell
10.00–10.30	Kaffe	Kaffe	Kaffe
10.30–12.00	<i>"Var fruktsamma och föröka er... Lägg jorden under er... Råd över alla djuren..."</i> (1 Mos 1:28f) – om förvaltarens uppgift Rune Imberg	<i>"En kristen är ingen människa underdånig och alla människors tjänare"</i> – Martin Luther om en kristen människas frihet Torbjörn Johansson	<i>"Jag har inte kommit för att bli be- tjänad utan för att tjäna och ge mitt liv till lösen"</i> (Mark 10:45) – om Herren som blev allas vår tjänare Daniel Johansson
12.00–13.30	Lunch på egen hand	Lunch på egen hand	Lunch på egen hand
13.30–15.00	<i>Förvaltare av evangelium och kultur</i> Torbjörn Johansson	<i>"Jorden ska nötas ut som en klädnad"</i> (Jes 51:6)? – förvalta till vilken nytta? Daniel Johansson	<i>"Uppmana dem som är rika i den här världen"</i> (1 Tim 6:17) – om rike- dom, ägande och förvalterskap Rune Imberg

BIBELSKOLA FÖR UNGA

När? 8–10 augusti 2019
Var? Församlingsfakulteten i Göteborg
Hur? Pröva på bibelvetenskap, troslära och kyrkohistoria
Vem? Unga i åldern 16–25 år
Vad? Undervisning under tre förmiddagspass. På eftermiddagarna blir det gemenskapsfrämjande och spännande aktiviteter i sommarstaden Göteborg.

Praktiskt? Anmäl dig senast 27 juni till Församlingsfakulteten, 031-778 35 40, info@ffg.se, ange "bibelskola för unga" och ev. behov av övernattning, allergier, etc.

Kostnader? Bibelskolan är gratis, men kostnader tillkommer för måltider (självkostnadspris) och aktiviteter (bl.a. Lisebergsbesök).

- **"Den har jag ju hört förut!"** – om de ofta missade poängerna i **Jesus liknelser**. Bibelkunskap med *Daniel Johansson*, som undervisar i Nya testamentet på FFG.
- **"Är det verkligen så noga?"** – om de stora konsekvenserna av att **Gud blev människa**. Troslära med *Henrik Andersson*, ungdomssekreterare i Kyrkliga förbundet och kursansvarig för bibelskolan.
- **"Kristendomen är så annorlunda!"** – om **kristendomens framväxt och betydelse i världen långt utanför kyrkans väggar**. Kyrkohistoria med *Rune Imberg*, som undervisar i kyrkohistoria på FFG.

som passar dig!

KVÄLLSBIBELSKOLA HÖSTEN 2019

Tema: Bild och verklighet – om Gud, bilder av Gud och den Gud som uppenbarat sig

Under våren blev frågan om vad en människa är belyst ur ett bibliskt perspektiv. Några ytterligare aspekter kommer att ges under höstens öppna fakultetsföreläsningar. Men fokus flyttas under höstens kvällsbibelskola från det mänskliga till det gudomliga. Risken med att tala om människan och utgå från hennes frågor, tankar och behov är att Gud reduceras till ett medel för människans intressen. Gud är Gud, alldeles oavsett om han skulle passa oss och motsvara våra önsknings. Ibland gör vi oss bilder och föreställningar av Gud som är närmast våra egna förhoppningar om Gud, utan förankring i verkligheten, i vem Gud faktiskt är. Vem är Gud? Hur är Gud? Vad kan vi veta om Gud? Och vad vill Gud att vi ska veta om honom? Gud har inte utelämnat oss åt spekulationer, eller åt önskedrömmar, utan har *uppenbarat* sig. Han har gjort sig känd genom profeter och apostlar, och på ett fullödigt sätt i Jesus Kristus, och ger genom sin Ande kyrkan ljus till att förstå och förmedla den uppenbarade sanningen om Gud och

hans heliga vilja. Kvällsbibelskolan tar upp frågor som rör gudsbilden i Gamla och Nya testamentet, Treenigheten, den kände och den okände Guden, och om huruvida man kan kalla personerna i gudomen för han, hon eller hen. Välkommen till en ny termin med kvällsbibelskolan!

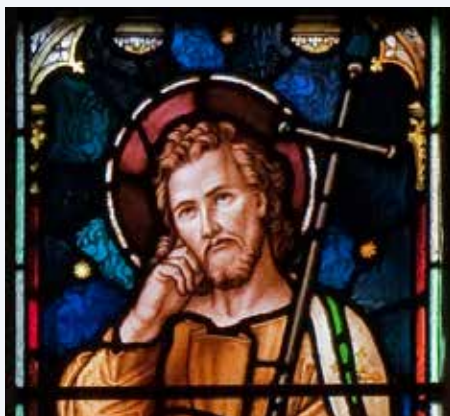
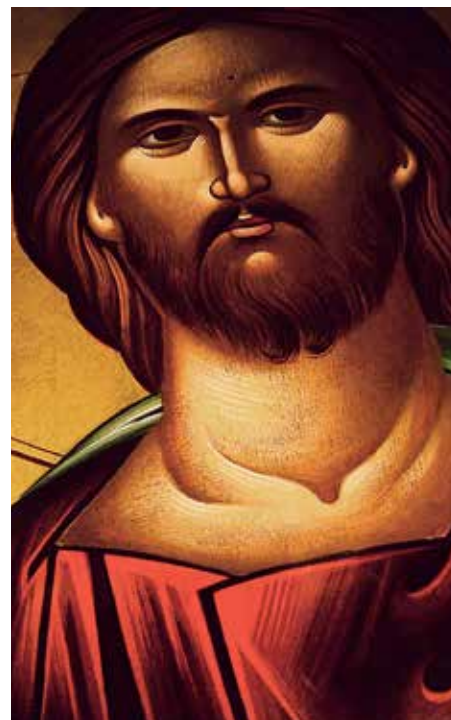
Tid: Måndagar kl. 18:00–20:30 med början i september 2019

Kostnad: 200 kr vilket inkluderar kaffe och smörgås. Därutöver välkomnas både små och stora gåvor!

Anmälan: Senast 20 augusti till FFG:s expedition: info@ffg.se, 031-778 35 40

Medverkan: Jakob Appell, Fredrik Brosché, Rune Imberg, Timo Laato, Daniel Johansson, Torbjörn Johansson och Mats Eskhult.

Kursplan: Kommer inom kort på hemsidan och delas ut vid kursstart till dem som anmält sig.

FILIPPUSPROGRAMMET

– som avancerad bibelskola med högskolepoäng!

För den som är intresserad av kvalificerad fördjupning och upptäcktsfärd i den kristna tron finns FFG:s ettåriga heltidsutbildning, *Filippusprogrammet*, som närmast fungerar som en avancerad bibelskola. Undervisningen sker med examination och ger möjlighet till 60 (norska) högskolepoäng och tillgång till studiemedel från CSN, genom vårt samarbete med *Fjellhaug Internasjonale Høgskole*. Ramen för programmet är praktiskt och pastoralt orienterad, med dagliga andakter, mentorer, gemenskap, tillgång till själavårdare och med möjlighet till handledning i församling.

Programmets grundstruktur utgörs av första året på den treåriga utbildningen *Bachelor i Teologi & Mission*. Filippusprogrammet kan läsas på halvfart utsträckt över två års tid.

Ansökningstiden till Filippusprogrammet och programmet Bachelor i Teologi & Mission gick ut 31 mars, men i mån av plats kan sökande fortfarande antas. Ansök snarast via hemsidan: www.ffg.se/ansokan

LÄSÅRSAVSLUTNING

Andakt och samkväm

Onsdagen den 5 juni kl. 16:00 på

Församlingsfakulteten, Ekmansgatan 3

Anmälan till expeditionen senast 31 maj.

ALLA
VART
VÄLKOMNA!

Intervju med professor em. Mats Eskhult

Välkommen, Mats, till Församlings-fakulteten i höst som lärare i hebreiska! Vem är du, och varifrån kommer du?

Jag växte upp på mina föräldrars jordbruk, en släktgård i

Långhundra socken mellan Uppsala och Norrtälje. Efter folkskolan sökte jag till Fjellstedtska Skolan i Uppsala, där jag gick realskola och gymnasium och tog studenten 1971 (efter nya ordningen). På Fjellstedtska valde jag språklig helklassisk inriktning, och läste på så sätt engelska, tyska, franska, latin, grekiska – och hebreiska som tillval.

Vad ledde dig in på semitiska språk?

Efter värnplikten gifte jag mig, hösten 1972, och skrevs samtidigt in vid Uppsala universitet för studier vid Filosofisk fakultet i ämnet *Semitiska språk med inriktning mot hebreiska*. Jag har sedan dess varit trogen min universitetsinstitution.

För att klara att försörja en växande familj arbetade jag vid Arlanda åren 1973–1981. Vändningen kom för min del nyåret 1982 då jag kunde anställas som vikarie- rande sekreterare vid den egna institutionen. Jag var då sedan tre år doktorand i ämnet Semitiska språk.

Vad är det som har fått dig att lägga så många år på semitiska språk?

Efter gymnasiet stod jag inför valet att studera hebreiska eller grekiska, för att självständigt och med auktoritet kunna ta ställning till grundläggande forskningsfrågor inom bibelvetenskapen. Att jag hade kommit till ett sådant beslut måste tillskrivas den stridbare försvararen av Bibelns auktoritet, teol. dr David Hedegård, som efter sin pensionering bodde i Uppsala och i olika sammanhang samlade ungdomar kring sig. Valet av just hebreiska beror nog mest på min lärare i detta språk, Magnus Ottosson, som under sista gymnasieåret också ledde en tre veckors studieresa till Det heliga landet.

Kunskap i Bibelns omvärld med dess skilda språk och litteraturer hörde till den högre utbildningen i ämnet Semitiska språk. Jag har sedan på egen hand fortbildat mig i teologiska ämnen, som religionshistoria, dogmatik och kyrkohistoria – och nytestamentlig grekiska.

Vad har du haft för tjänster på Uppsala universitet?

Åren 1981–1991 var jag timlärare vid min institution, åren 1991–1997 lektor med ökad anställningsgrad från 40% till 100%. Jag fick docents titel 2002 och blev professor 2012. Pensioneras nu i sommar.

Vilka språk har du arbetat med professionellt, och vilket är ditt favoritspråk?

I min doktorandutbildning ingick – förutom hebreiska – ugaritiska, arabiska, arameiska, etiopiska och akkadiska.

Jag har undervisat och meriterat mig vetenskapligt i skilda genrer och perioder av hebreiska (även modern), i olika typer av arameiska, dit även syriskan räknas, samt i mindre omfattning arabiska. Jag har mest arbetat med hebreiska, men någon favorit bland de semitiska språken – enbart som språk betraktat – har jag inte.

Vad handlade din avhandling om?

I min avhandling från 1990 studerade jag skärningpunkten mellan stilistik och grammatik i gammaltestamentlig prosa. Jag arbetade med hur verbsystemet uttrycker tillstånd och handling, samt hur handlingens art kunde uttrycka skillnaden mellan, enkelt sagt: hur var det då?, och vad hände sedan? Titeln på avhandlingen är: *Studies in Verbal Aspect and Narrative Technique in Biblical Hebrew Prose*. Jag behandlar även skillnaden mellan äldre och yngre texter i Gamla testamentet.

Du har ju en del intressanta tankar kring det hebreiska verbsystemet. Kan du förklara vad dina tankar handlar om?

Alla språk utvecklas, även gammaltestamentlig hebreiska. De semitiska systemspråken visar tydliga mönster av hur

utvecklingen har gått till inom ramen för verbsystemet. Samma mönster kan avläsas i skillnaden mellan den hebreiska som skrevs före babyloniska fångenskapen och den som skrevs därefter. Iakttagelser av detta slag ger en betydligt säkrare möjlighet till datering av olika bibeltexter än gängse tankemodeller för den religiösa och ideologiska utvecklingen i det forntida Israel. Tyvärr är bibelvetare vid teologiska fakulteter inte nämnvärt intresserade av datering av bibeltexter på rent språklig grund.

Finns det några ställen i GT som brukar felöversättas eller missförstås i de svenska översättningarna?

Allvarligast är att nyöversättningar av Gamla testamentet tenderar att fördunkla sambandet mellan Bibelns båda delar. Tendensen finns överallt och en lista med belägg är överflödig.

Vad kan en vanlig svensk kyrkokristen uppnå genom att följa din kurs på FFG och lära sig lite nybörjarhebreiska?

De semitiska språken i Bibelns omvärld belyser på alla sätt hebreiskan i Gamla testamentet. De kastar ljus över det Gamla testamentets ordsfatt, dess form- och satslära, och inte minst dess innehåll.

Under en termins studier lär sig nybörjaren i hebreiska att läsa, översätta och språkligt analysera enkel gammaltestamentlig prosa, och får även insikt i översättningsproblematik med tanke på ords betydelse och verbformers tempus. Dessa kunskaper fördjupar det egna bibelstudiet!

Har du några favoritbibelställen?

Något favoritbibelställe kan jag inte säga att jag har. Däremot upptäcker jag hela tiden på nytt bibelställen som jag ofta har läst men inte insett djupet i.

Välkommen hit till FFG, Mats. Vi ser fram emot att ha dig som lärare här hos oss!